

E R L I N G B J Ö R N S O N
I N M E M O R I A M

Vår fellea ven Erling er gått bort. Også om ham kan det i sannhet sies at Når han tier blir det tytt.

Med aldrig sviktende glöd talte og skrev han mot den uhyrlighet at man kunne få dömt landets nasjonale krefter som "landsevikere". "Norge har ingen landssvikere, Norge har et sunnt folk, det er en renslig nasjon. All annen snakk er ansvarslost prat, en gemen bakvaskelse. Hver lenge skal dette vedblive, er der ingen vei ut av uföret? Det er, som der er en moral for oss alminnelige mennesker og en moral for de politiske makthavere. - Men et samfund bygget på urett, det kan ikke bestå. De som gjennom år svek landets fremste interesser, de må en gang falle på sine gjerninger, og vi må få vår oppreisning".

Sådan skrev han i de blade i Norge og våre naboland, som turde la hans pen tale. Men denne tale nådde lenger ut. I det tyske tidsskrift Die Nation svarte han i en lang artikkel på spørsmålet: Wer war Quisling und was wollte er? Denne artikkel gikk gjennom en lang rekke blade i Europa og nådde også U.S.A., hvor den bidrog til å vekke professor Lyder L. Unstads interesse. x)

"For meg, og sikkerligen tusender på tusender var saken klar, da okkupasjonsmakten slo Stortingets döre igjen og tok Norges forfatning i sin hånd. Kampen derute i verden fikk gå som den ville, men kampen herhjemme var å verne det som vernes kunne. Någen annen utvei enn et stort norsk parti, öynet vi ikke. "Hva du övner kast av i de nærmeste krav". Og på dette nasjonale livssyn ble vi dömt som landsevikere! Her står min forstand stille. Det vil i all evighet være et maktmisbruk, en skam for vårt fedreland, dets kultur og öre. "Elsk din neste du kristensjöl, träd ham ikke med jernskedd hæl, ligger han end i stövet". Og den mann, som har skrevet disse kjærlighetens ord, våger man å trekke inn i den hatets smeltedigel som tilintetgjör nestekjærlighetens evangelium. Det er en fermastelighet uten like, en forörmelse mot min fars minne, hans diktning og hans liv".

x) Unstad: Vidkun Quisling - The norwegian Enigma, Susquehanna University Studies.

Sådan skrev han nylig til meg, allt i ham kjempet imot det svikerstempel som var blitt satt på ham. Han, som var vokset opp i kjerlighet til landet, i landets mest nasjona-
le hjem. "For landssvik finnes der kun én dom, det er døden".

Denne Norges sterke søn ble født i Danmark og ble døpt av biskop Grundvig, som var en ven av Bjørnstjerne. Han fulgte foreldrene på Deres lange reiser, til Rom, til Schwatz i Tirol, som familien i en årrekke kom tilbake til, og til Paris. Gutten pratet italiensk og fransk med gateguttene i Rom og Paris. Det ble dog den store opplevelse for Erling da familien flyttet til Aulestad, som Bjørnstjerne hadde kjøpt noen år i forveien. Der vokste han opp, vokste seg til ett med gården og allt dens stell, han tok agronomeksamen på Jönsberg Landbrukskole under Johan L. Hirsch'ledelse og overtok Aulestad ved myndighetsalderen. Han satt som bonde der i 52 år.

Da han overtok gården lå en veldig oppgave foran ham. Det eneste brukbare hus var Karolines og Bjørnstjernes hjem, det nuværende museum. Erling bygget nytt fjøs, stall, grisehus og låve etter nytt system, den driftsbygningen ble samtaleemne i bygdene. Han kjøpte Kristoffer Janssons hus, flyttet det til Aulestad og innredet det med hjelp av sin ven arkitekt Berner. Det ble hans hjem. Han bygget sveiserbolig, bestyrerbolig, mølle, sagbruk og høvleri, frørenseri og elektrisitetsverk. Han fordoblet det dyrkede areal og baht sammen de forskjellige åkerlapper til store jorder, han drenerte jorden, han var den første som fikk traktor og bil. Han hadde opptil 63 melkekuer på båsen, 12 ungdyr, 30 gjeiter og 6 hester, han kjørte inn omlag 700 store lass høy og ystet ett år, alene på sætra 999 oster, hver på 3.8 kilo. Det var noe til gårdsbruk.

På sætra, på Droktjønnaugen i Vestfjella bygget han nytt husvær for 80 dyr og for menneskene, blant annet en deilig hytte for seg selv og sin familie, med utsikt over Dokkvatnet, skog og myr. Deroppe gikk han på harejakt og fisket örret i Droktjønnet. Han stod for anlegget av kjørevei fra Vestre Gausdal oppover fjellet innover til Vestfjellet. Del av denne vei er nu overtatt av staten og bussene ruller over den fra Lillehammer til Fagernes.

Erling startet landets første kontrollforening som tok opp beregning av fettinnholdet i melken og han fikk i årenes løp en rekke utmerkelser for sitt pionerarbeide til fremme av jordbruket. Han kom tidlig med i Herredsstyret, han var med på å starte Norges Bondelag, Nationen og Gudbrandsdølen, han ble valgt inn på Stortinget og ble der i 2 perioder. Han deltok med interesse i Tingets og komiteenes arbeide, men han ble aldri helt fortrolig med systemet. Selv sa han om dette: "Men det som særlig falt i øynene, det var den manglende personlighet, som i større saker forsvant, når stortingsmannen tok sete i salen. Da ble han et ledd av sin gruppe og måtte stemme efter dens beslutning og ikke efter sin overbevisning. Mange eksempler hadde jeg herpå. Stortinget, som skulle være folkets anker og tjener, det ble et ledd i gruppens hånd, betjent av ufrie individer".

Erling levet i en brytningens og utviklingens tid, han kjente mange av tidens store menn. I de lange aftener, hvor vi satt foran peisen i hans "aula" kunne han fortelle om når Ole Bull spilte på sin violin i det bjørnsonske hjem i Rom, om besøk av Ibsen, av Kielland, om besøk hos Grieg på Trollhaugen, om Fritz Thaulow, Lammers, Hamsun, Olaf Gulbrandson og mange andre. Disse venner er alle borte, men andre lever annu, og Erling ble bitter når han kom inn på hvordan de vendte ham ryggen i 1945, tildels efter å ha tatt imot direkte hjelp fra ham i okkupasjonsårene.

Han var også bitter når han fortalte om avsløringen av Bjørnstjernes statue i Molde i 1957. Han, den eneste gjenværende søn, var ikke buden. På forespørsel svarte "auferstad" at man ikke kunne ta ham med, han var altfor åreforkalket. Men den åreforkalkete tok sin hustru med og reiste til Molde og det er gripende å høre hvordan han ble tatt under armene av politifolk og geleidet ut fra forsamlingsplassen. Tilslutt ble det dog skaffet frem stoler, de fikk sitte noe avsides fra de innbudte. "På første benk, nærmest statuen, satt hele min slekt, mine barn og barnebarn. Mine tanker var såre og bedrøvede. Min tidligere ven, professor Francis Bull holdt en tale, omend den ga mer et pedagogisk bilde av far enn hans liv i Romsdalen og i Molde. Var jeg blitt buden til denne fest for far, hadde jeg nok grepet ordet og fortalt om fars kjærlighet til Molde, til Romsdalen; slik jeg så den da jeg fulgte med til Molde for å hilse på Kielland. På turen ut mot Molde fra Veblungsnes fikk jeg det første glimt av den kjærlighet som var mellom Romsdalen og far. Et triumftog var det med byen derinne og en uendelighet av båter og små skibe med viftende

folk ombord og flagg på alle strender. Og på kommandobroen stod de to store diktere. Bare det var et syn. - På denne reise var det jeg tenkte der jeg satt som en outsider ved avsløringen. Det er et sår som aldri kan leges. Jeg kan enda våkne i nattens lange timer, og den hele avduking står for mine øyne. Hvor hopen trekker meg frem så folket får se meg, og de skriker, de roper lynsch ham, drep ham, og jeg ser min slekt og roper på dem. - Slike stunder har jeg, det blir aldri anderledes. Det er som efterspillet er verre enn selve stunden".

Kjære Erling, aldri har noen TRODD at du var en sviker, aller minst de som dømte deg. Du var en brikke i systemet, i livbergingen av de som virkelig var svikere. Så kan det altså gå i livet. Du gikk rakrygget gjennom dette, du hadde mot til å holde frem dine meninger og mot til å vedstå dem da det gjalt. Åre være deg for det.

"Allt må vike for kjærlighetens evangelium. - Tenk om alle vi som har kjærligheten i vårt sind, kunne samles under dette evangelium og befri de forfulgte offre fra landsavikdommene. Hva er det som skiller oss? Lite mot det som samler oss. Felles eier vi troskap og kjærlighet til vårt fædreland, og felles eier vi den kulturens nåde, hvor det store - kjærligheten - ville seire over allt det onde". Dette var ditt siste ønske for det norske folk, Erling.

ARNE BERGSVIK.